

Візуалізація процесу слухання на музичному занятті

*практичні поради, методичні рекомендації
та взірці орієнтовного аудіо і відео матеріалу
щодо організації і проведення слухання музики,
як одного з розділу музичної діяльності в ДНЗ*

Досвід роботи музичного керівника
ДНЗ № 161
Саханенко Євгенії Михайлівни

1. Актуальність проблеми.....	4
2. Теоретичне обґрунтування.....	6
3. Основна ідея досвіду.....	10
4. Умови створювання досвіду.....	12
5. Технологія досвіду.....	13
6. Результативність роботи.....	21
7. Перспективи подальшої роботи за означеним напрямом та практична значущість.....	22
8. Список літератури.....	23

Саханенко Євгенія Михайлівна

Дата народження – 29 вересня 1975 року

Освіта – вища. Закінчила Запорізьке музичне училище у 1996 році та
Донецьку Державну консерваторію у 2001 році.

Кваліфікаційна категорія – спеціаліст вищої категорії

Стаж педагогічної роботи – 19 років

Нагороди: грамота дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 161; грамота департаменту освіти Запорізької міської ради; почесна грамота управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації 2012 р.

Має власний досвід: «Інноваційні форми роботи на музичному занятті»

Проект «Слухай, твори, відчувай»

Актуальність досвіду

Музичне виховання дошкільників – важливий засіб формування їхньої особистості і всебічного розвитку. Музика безпосередньо впливає на емоційну сферу дитини, стимулює пізнавальну активність, пробуджує творчі здібності.

Діти від самого народження проявляють реакції завмирання на музику, відчують ритм, реагують на силу звучання тощо. Природа подарувала людині великі можливості щодо музичного розвитку. Але вони «згасають», якщо не розвиваються. Почуття любові до когось, до чогось закладається і розвивається у дитини через її переживання, через емоційне ставлення до того чи іншого явища, людини, предмета. Джерелом усіх переживань дитини є її діяльність, спілкування з навколишнім світом. Проте дитячі емоції часто залишаються ще ситуативними, бурхливими і нестійкими. Поступово переводити їх у стійкі, глибокі допомагає музичне виховання і навчання через різні свої види: слухання, виконання і творчість. Тобто музика керує розвитком емоцій дитини. Тому, мабуть чи не найголовніше для нас – навчити дітей чути музику, любити її, отримувати від неї задоволення. Тому на кожному музичному занятті ми ознайомлюємо дітей з найкращими зразками класичної, народної, вітчизняної та світової музичної спадщини, поповнюємо їх враження від спілкування з мистецтвом.

Уміння слухати і чути музику не є вродженою рисою. Пізнавально-творчі можливості дітей розвиваються у спілкуванні з музикою, в процесі цілеспрямованого аналізу музичних творів. Адже власна діяльність є запорукою глибоких переживань, естетичної насолоди, високих художніх смаків.

Музичне сприймання – основний вид музичної діяльності, оскільки саме воно передреє всім іншим. Навіть коли діти зайняті здебільшого хоровим співом, то перш ніж розучувати пісню, її треба сприйняти.

Як відомо, існують два взаємопов'язані процеси: сприйняття музики і музичне сприйняття, які на думку Є.В. Назайкинського, істотно розрізняються. «Сприйняття музики - це щось чутне і діюче на орган слуху», міркує вчений, у той час як «музичне сприйняття є сприйняття, спрямоване на осягнення і осмислення тих значень, якими володіє музика як мистецтво, як особлива форма відображення дійсності, як художньо естетичний феномен». Спонтанне сприйняття музики властиво, в основному, вихованню дитини в сім'ї. Дитина слухає те, що вважають за краще слухати його родичі. Якщо врахувати, що вік батьків сучасних дошкільнят у переважаючій більшості 25-35 років, то і репертуар спонтанного слухання дитини, відповідно: модні шлягери, поп, рок, метал. Класика, за дуже рідкісним винятком, удома звучить рідко і не пов'язана з життям сім'ї, її традиціями, інтересами батьків (якщо тільки вони не музиканти). У силу цих обставин особливо велика роль дитячого саду - освітнього закладу, в якому цілеспрямовано, систематично і компетентно займаються розвитком загальної музикальності, формуванням основ музичної культури, розвитком музичних здібностей. Накопиченням у дітей уявлень про різні музичні жанри, твори, композиторів, створюючих музику.

Музичне сприйняття розглядається як складний процес з творчості композитора, виконавця і слухача. Слухачеві недостатньо просто щиро і безпосередньо пережити ті почуття, які закладені творчістю автора і виконавця в музичному творі, важливо розрізнити його за формою, структурою, ритмічними особливостях, характером, емоційно представляти і співпереживати зміст музичного твору. Необхідно також осмислити переживання, що виникають при його сприйнятті, образи і думки, що виникають у свідомості і що знаходять відгук, який народжується в душі, тобто все те, що створює вже власну творчу уяву слухача. Таким чином, до творчості композитора і виконавця приєднується творчість того, для кого створено і звучить музичний твір - слухача! Продуктом сприйняття стає «вторинний» музично-ритмічний образ. Однак таке творче сприйняття музичних творів необхідно цілеспрямовано і планомірно

розвивати, прагнучи до благої мети - зробити музику областю особистих інтересів, захоплюючого пізнання і як результат - культурним надбанням особистості дитини.

Завдання естетичного виховання визначені у нормативних та законодавчих документах: у Законі України «Про дошкільну освіту», «Концепції дошкільного виховання в Україні (проект)», «Національній державній комплексній програмі естетичного виховання (проект)», «Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»)), «Базовому компоненті дошкільної освіти». Відповідно до вимог вище перелічених документів, естетичне виховання дитини має здійснюватись у процесі формування її естетичних потреб та досвіду (емоцій і почуттів, поглядів, смаків, ідеалів, інтересів) як основи виховання естетичного ставлення, активності до сприймання, освоєння та перетворення дійсності. Це, в свою чергу, сприятиме вихованню різнобічно й гармонійно розвиненої особистості, максимальному використанню естетичного фактора в удосконаленні національної самосвідомості дитини, піднесенню її трудової і соціальної активності, зростанню творчого потенціалу молодих громадян України.

Згідно з завданнями, передбаченими цими документами, дитина входить у світ практичної та духовної діяльності людини, розвивається її потреба в реалізації власних творчих здібностей, виявляти інтерес до надбань національної та світової культури.

У Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» наголошується на тому, що збагаченню естетичних вражень дошкільника, розширенню його художнього досвіду, вихованню художнього смаку сприяє слухання музики. Та актуальність теми зумовлена недостатньою кількістю методичної літератури, зображувальних посібників, нотних видань та навіть переліком репертуару. Але треба враховувати, що у сучасному освітньому просторі України значна увага приділена новим формам і методам організації навчальних занять з дітьми дошкільного віку, а саме комп'ютерній техніці і неозорній «електронній культурній спадщині», за допомогою яких стало можливо створювати самими дивні заняття, режисувати цілі концерти. З'явилася можливість «занурити слухача в будь-яку історичну епоху, етнічне, природне, побутове середовище, показати, проілюструвати найважливіші моменти життя і творчості, досягнення видатних людей, імітувати «рідну» атмосферу створінь мистецтва.

Так що є підстави стверджувати: з появою цифрових технологій і глобальних мереж відкривається нова сторінка у сучасній педагогіці та одночасно відкриваються і нові можливості для творчої діяльності педагогів.

Теоретичне обґрунтування

Модель побудови стратегії і тактики музичного розвитку, виховання і навчання дошкільнят, найкраще відображає китайське прислів'я: "Я чую і забуваю. Я бачу і пам'ятаю довго. Я роблю і розумію". Завданням педагогів дитячого садка (наголошую - не лише музичного керівника) є зробити чутне - почутим, яке звучить - видимим, процес слухання інтерактивним. Як показує наш досвід, всі діти в цьому процесі проявляють себе по-різному. Якщо їх розділити на групи по психічному типу, то ми отримаємо слухачів, діячів і глядачів, тобто тих, хто сприймає світ (відповідно і музику) за допомогою візуальних образів.

Образи, якими оперують діти, вибагливі, упереджені, емоційно забарвлені. Дитячий інтелект тісніше, ніж інтелект дорослої людини, пов'язаний з афектом, інтересом, переживанням. І нарешті, діти мають тенденцію «пов'язувати все з усім», здатні зробити «все що завгодно з усього що завгодно» (Гете). Свідомість дитини цілісна, в ньому не так чітко розрізняється об'єктивне і суб'єктивне. Діти сприймають світ за допомогою «глобальних нерозчленованих образів».

Відома психолог С. Л. Рубинштейн стверджувала: «Поняття й уявлення – нерозривно зв'язані один з одним. Вони не тотожні, але між ними існує єдність; вони виключають один одного як протилежності, оскільки уявлення образно-наочне, а поняття не наочне, уявлення - поєднане більш-менш безпосередньо з наочною одиничністю, відображає явище в більш-менш безпосередній даності, а в понятті долається обмеженість явища й розкриваються його істотні боки в їхньому взаємозв'язку». Таким чином, щоб сформувати поняття потрібно мати уявлення, яке, у свою чергу, має наочно-образну природу, і опирається на сприйняття. Навчання повинне спиратися на почуттєвий досвід або, говорячи педагогічними термінами, на візуалізацію.

Історично склалося так, що необхідність звертання до візуальних образів була постульована, як педагогічний принцип ще в XVII столітті. Уперше візуалізація як принцип навчання ввів у теорію й практику навчання Ян Амос Коменський. Сформульоване Яном Амосом Коменським «золоте правило» говорить, що все підлягаюче засвоєнню треба дати учням для попереднього сприйняття, якому підлягає все те, що сприймається органами почуттів. Ян Амос Коменський уважав візуальність джерелом накопичення знань. Його послідовник, Песталоцци, уважав візуальність ще й засобом розвитку здібностей і духовних сил дитини. Він усвідомлював, що не всяка візуалізація служить джерелом знань і не всяка візуалізація сприяє розвитку.

Російський педагог Константин Дмитрович Ушинський вказував, що візуалізація відповідає психологічним особливостям дітей, що мислять «формами, звуками, фарбами, відчуттями». Наочне навчання Ушинський визначав як «таке навчання, яке будується не на далеких від дійсності уявленнях і словах, а на конкретних образах, безпосередньо сприйнятих дитиною».

До вивчення наочності і її ролі в процесі навчання й пізнання зверталися відомі дидакти, психологи, фахівці в галузі теорії й методики навчання.

Видатний філософ і математик Готфрід Вільгельм Лейбніц казав, що «візуалізація гарний засіб проти невизначеності слів».

Педагогіка запозичила ідеї відомих педагогів, мислителів і їх послідовників, тому пояснення вчителя зв'язувалися з необхідністю демонструвати предмет засвоєння, представлений у почуттєвій формі, у вигляді речі, картини й т.п., за допомогою наочних приладдя.

Зупинюсь на проблемах візуалізації у музичному вихованні, а саме візуалізацію у процесі сприйняття музики.

Музичне мистецтво включає в себе і інтелектуальний початок. Б.В. Асаф'єв писав: «Слухаючи, ми не тільки відчуваємо або відчуваємо той чи інший стан, а й

робимо відбір, оцінюємо, отже, мислимо». При сприйнятті та аналізі музики, у дитини розвивається мислення і уява, довільність і пізнавальна активність.

Слухання музики - універсальний вид діяльності. У музичних програмах для дошкільнят він виділений в самостійний розділ, без слухання неможливо уявити собі й інші види музичної діяльності: перед тим, як розучити пісню, танець, оркестрову п'єсу або почати роботу над грою - драматизацією, їх потрібно обов'язково прослухати. Слухаючи музику, діти знайомляться з музичними творами різноманітних жанрів, яскравими засобами виразності. Музика, насамперед, мова почуттів. Знайомлячи дитини з творами яскравою емоційного забарвлення, його спонукають до співпереживання, до роздумів про почуте.

Для збагачення музичних вистав, розвитку здатності слухати і чути музику, отримувати естетичне задоволення від її пізнання в дитячому садку використовуються різні форми організації осмисленого, відчутого і діяльного музичного сприйняття:

- бесіди про музику (перед слуханням та завершуючи його), в контексті яких дітей підводять до складання емоційно-образної характеристики прослуханого твору, доступного віку аналізу засобів музичної виразності. При цьому важливо підвести дітей ні до простого перерахування виразних засобів, а до виявлення їхньої ролі в створенні музичного образу. Як пише О.П. Радинова: «Дітям необхідно зрозуміти, що музика має свою мову, свою музичну мову, яка розповідає, але тільки не словами, а звуками. Щоб зрозуміти, про що розповідає музика, потрібно уважно вслухатися в її звучання, весь час мінливий»;

- внесення художніх репродукцій, відповідних характеру музичного твору в якості візуальних опор слухання;

- моделювання музики рухами рук (активізує усвідомлення дітьми характеру мелодії (плавне і уривчасте звуковедення, напрямок мелодії і т.д.);

- рухово-танцювальна імпровізація (допомагає висловити свої переживання від музики через танець - загальний емоційний настрій музики, ритмічний малюнок, динаміку, темп і т.д.);

- музичні ігри (колективні ігри-фантазії під музичний супровід за участю педагога, музичні ігри-казки за методикою О.П.Радиної, музично-дидактичні ігри на розвиток музично-сенсорних здібностей дітей,

- метод поліхудожнього уподібнення характеру музики (термін О.П.Радиної), що дозволяє дитині усвідомити виражальні засоби різних мистецтв: живопису, художнього слова, театру, пантоміми, балету. Порівняння музичного твору з творами образотворчого мистецтва в плані спільності чи відмінності виражених в них настроїв і, навпаки.

Отже, аналіз науково-педагогічної і методичної літератури в галузі музичної освіти дозволив зробити наступні висновки: розвиток музичного сприймання дітей – складне завдання вчителя, який повинен не лише яскраво виконати твір, а й словесно інтерпретувати його, вміло застосовувати методи розповіді й бесіди.

Для найбільш продуктивного використання вищезгаданих форм роботи, об'єднавши з проблемою візуалізації та наочності навчання сьогодні на допомогу педагогам приходять комп'ютерні технології створення та застосування наочних матеріалів. Технологія мультимедія дозволяє з'єднати в єдине ціле різні форми представлення інформації: текст, голос, музику, графіку, ілюстрації, відео і т.д. Технології CD-ROM, CD-RW і DVD дозволяють створювати величезні інформаційні банки візуальної та акустичної інформації на компактних і надійних носіях (на одному диску CD-ROM вміщується багатотомна енциклопедія з десятками тисяч статей, тисячами ілюстрацій, сотнями фрагментів звукозапису, відео та анімації). Телекомунікаційні технології надають у розпорядження педагога безмежні інформаційні ресурси планети. Пошукові технології і системи управління базами даних

дозволяють ефективно орієнтуватися в цих ресурсах і швидко знаходити необхідні матеріали.

Хочете знайти спільну мову з дитиною, не поспішайте переходити на словесно-логічний рівень, не перевантажуйте співрозмовника абстракціями. Яскраво, візуально, дохідливо, на пальцях, з прикладами, живо, з апеляцією до досвіду дитини, із залученням відомих деталей. Це добре розуміли педагоги. За століття, в самих різних країнах, культурах, цивілізаціях, педагогічна практика шляхом «природного відбору» знайшла адекватну рівню розвитку свідомості дитини 5-8 років принцип навчання - наочність.

Сучасна дитина живе у світі, відмінному від того, в якому вирости його батьки. З дитинства її оточують різні електронні приладдя: електронні побутові предмети, іграшки, мобільні телефони, пульти, комп'ютери. У дитини, на відміну від дорослої людини, немає ще бар'єру при освоєнні нових засобів, і тому вона швидко і з легкістю освоює сучасні технічні засоби.

У сучасній дидактиці поняття наочності відноситься до різних видів сприйняття (зорового, слухового, тактильного та ін.) Жоден з видів наочних посібників не володіє абсолютними перевагами перед іншими. Нерідко виникає необхідність використовувати різні види наочних засобів при ознайомленні з одним і тим об'єктом. Дуже важливо використовувати наочні засоби цілеспрямовано, не захаращувати заняття великою кількістю наочних посібників, бо це заважає дошкільникам зосередитися й обміркувати найбільш суттєві питання. Таке застосування наочності в навчанні не приносить користі, а шкодить засвоєнню знань та розумовому розвитку дітей дошкільного віку. Використання засобів наочності для управління пізнавальною діяльністю в процесі навчання сприяє: створенню освітнього середовища, яке здатне в різних навчальних ситуаціях демонструвати наочні образи досліджуваних процесів і явищ, а також оперувати ними, розвитку інтелектуального мислення. При цьому можна говорити про візуальне мислення і комунікативне мислення, зміни ілюстративних властивостей засобів наочності на пізнавальні, які стають основою усього процесу навчання.

Сучасні засоби навчання на основі мультимедійних технологій можуть володіти унікальними властивостями і функціями наочності, які здатні змінити весь процес навчання, особливо навчання музичному мистецтву.

Електронні наочні засоби навчання відрізняються інтерактивністю, що надає електронній наочності когнітивного (пізнавального) характеру, вносить ігрові та дослідницькі компоненти в освітню діяльність, природним чином спонукає до аналізу властивостей досліджуваних об'єктів.

Разом з тим, мультимедійна презентація відкриває особливі можливості для сприйняття музики, для творчого розвитку дитини, тому що дозволяє в ігровій та наочній формі моделювати і проживати різноманітні реальні та уявні ситуації.

Розроблені для дошкільників медіа ресурси повинні відповідати наступним вимогам:

- носити виховуючий і розвиваючий характер;
- спрямовувати на розширення та поглиблення уявлень, збагачення пізнавального і творчого досвіду.
- представляти інформацію в доступній формі за допомогою анімації, аудіо описання, образно-символічних позначень;
- містити високохудожні твори, доступні сприйняттю дошкільників, якісного відтворення (електронні репродукції, аудіо записи, відеоматеріали, фотоматеріали, анімацію, текстову інформацію, знаки-символи);
- розуміти гармонійне і доцільне використання медіа ефектів (зображення повинні бути досить великі, гармонійні за кольоровим і композиційним рішенням), темп руху елементів помірний; використання фонові музики, що відповідає характеру освоюваного, виразного озвучування персонажів;

- спиратися на наявний досвід дітей.

Дану технологію можна розглядати як пояснювально-ілюстративний метод навчання, основним призначенням якого є організація засвоєння дошкільниками інформації шляхом повідомлення навчального матеріалу та забезпечення його успішного сприйняття, яке посилюється при підключенні зорової пам'яті. Відомо, що більшість людей запам'ятовує 5% почутого і 20% побаченого. Одночасне використання аудіо-та відеоінформації підвищує запам'ятовування до 40-50%.

Мультимедійні програми представляють інформацію в різних формах і тим самим роблять процес навчання більш ефективним. Таким чином, педагог який використовує мультимедіа програми, керується «золотим правилом» - зрине сприймати зором, чути - слухом, пахуче - нюхом тощо. Коменський Я. А. стверджував, що сприйняття наочності полягає в прямого зв'язку з мисленням. Безпосередньо сприйняття при відсутності поставлених пізнавальних завдань замість очікуваних результатів може привести до не уважності дітей. К.Д.Ушинський вважає правильним таке навчання, яке ведеться від конкретного до абстрактного. Так як наочне навчання спирається не на абстрактні уявлення і слова, а на конкретні образи, які сприймаються безпосередньо, то необхідне поєднання наочного навчання з активною розумовою діяльністю дітей .

При використанні на заняттях мультимедійних технологій економія часу, необхідного для вивчення конкретного матеріалу, в середньому становить 30%, а набуті знання зберігаються в пам'яті значно довше. Структура заняття, у тому числі і музичного, принципово не змінюється. У ньому, як і раніше, зберігаються всі основні етапи, зміняться, можливо, тільки їх тимчасові характеристики. Необхідно відзначити, що етап мотивації в даному випадку збільшується і несе пізнавальне навантаження. Це необхідна умова успішності навчання, так як без інтересу до поповнення відсутніх знань, без уяви і емоцій неможлива творча діяльність дітей дошкільного віку.

Інформаційні комп'ютерні технології дозволяють педагогам підготувати якісний матеріал до сприйняття музики і різноманітний дидактичний матеріал до закріплення знань. Багатьом педагогам не вистачає для роботи предметних і сюжетних картинок, роздавального матеріалу. Буває, що потрібна для заняття картинка занадто дрібна або надрукована серед іншого матеріалу. Можливості сучасних комп'ютерних технологій дозволяють користувачу перевести зображення в електронний вигляд і створити слайд-фільм або презентацію.

Перегляд створених на комп'ютері слайд-фільмів і віртуальних подорожей, супроводжуваних музикою, записами голосів птахів, звірів, набагато цікавіше для дітей, викликає в них емоційний відгук. Така інформація легше переводиться в довготривалу пам'ять. Створення фільмів не вимагає поглиблених знань комп'ютера, доступно практично всім педагогам, при бажанні і наявності матеріальної бази. Необхідні фото та відеоматеріали можна знайти в Інтернеті або зібрати самостійно, що дозволяє креативним педагогам зробити сприйняття музики емоційно насиченим і більш пізнавальним.

Використання мультимедійних презентацій забезпечує єдність пізнання, творчості та гри, сприяє освоєнню різноманітної інформації. Комп'ютерні презентації в дошкільному дитинстві використовуються з метою створення умов для збагачення пізнавальної, творчої та ігрової діяльності, розвитку здібностей (І.Г. Белавина, Ю.М. Горвіц, Н.А. Зворигіна, Л.А. Леонова, С.Л. Новосолова, Г.П. Петку)

Основна педагогічна ідея досвіду.

Музика – це найвиразніша мова.
 Мова, що може без жодного слова
 Людям про радість і сум розказати,
 Вміє картину без фарб малювати,
 В світі усьому знайде слухача
 Без словника і перекладача,
 А уявіть, як розквітне чудово
 Музика з барвами фарби і слова!

Відомо, що музика керує розвитком емоцій дитини. Чому ми так говоримо? Тому що існують почування життєві, практичні й естетичні. Безпосередньо пов'язані з музичним мистецтвом, з вихованням музикою. Ми прагнемо виплекати у дітей вищі духовні почуття (любов до рідної природи, свого народу, національних культурних традицій, до рідних і близьких людей і до себе самого). А всі життєві почування складають основу того, що зветься емоційною чутливістю до музики. Музика стає для людини важливою сферою прояву її емоцій – це бачимо тоді, коли вона входить у її діяльність як одна з умов. Музичне виховання в дитячому садку має на меті розвивати, поглиблювати, вдосконалювати музичні та творчі задатки дітей, збагачувати їхній духовний світ. Адже музика для дитини – це світ радісних переживань. Щоб відкрити двері перед дитиною в цей світ, потрібно розвивати у неї здібності, передусім музичний слух та емоційний відгук. Інакше музика не виконає свої виховні функції.

Як це прекрасно – знайомити малят з музикою!

Естетичний розвиток людини виявляється у її ставленні до навколишнього світу. Саме тому під естетичними почуттями треба розуміти, які емоції викликають у дітей предмети і явища навколишнього світу, переживання і усвідомлення їх з точки зору краси, добра, правди. Але, нажаль, становище сьогоденного суспільства, його інформатизація істотно змінила практику повсякденного життя. І ми, педагого-дошкільники, повинні стати для дитини провідниками в світ мистецтва та світ нових технологій.

Для цього музичний керівник повинен обладати високою виконавською майстерністю, якісними знаннями у галузі музичного мистецтва або вільно володіти інформаційними засобами та технологіями.

На сьогоднішній день інформаційно-комунікативні технології використовуються в роботі з дітьми і батьками, в методичній роботі і керівництві дошкільним закладом. Інформатизація дошкільної освіти – процес об'єктивний і незворотній. В дошкільному закладі сформоване нове освітнє середовище, придбано високотехнологічні засоби навчання і розвитку дошкільнят (телевізори, DVD-програвачі, комп'ютери, проектор, екран, відеокамера тощо). В нашому дошкільному закладі систематично поповнюється обсяг комп'ютерної наочності для дітей (електронні енциклопедії, мультфільми, освітні відеофільми, навчальні презентації, електронні дидактичні ігри, кліпи тощо).

В системі освіти робляться спроби наукового обґрунтування можливостей використання інформаційно-комунікативних технологій в дошкільній освіті. Але, на сьогоднішній день відсутня методика використання інформаційно-комунікативних технологій і комп'ютерної наочності як в освітньому процесі взагалі, так і в практиці музичних занять.

Головна ідея досвіду полягає в гармонійному поєднанні сучасної комп'ютерної наочності з традиційними засобами сприйняття музики, розвитку творчих і комунікативних здібностей, формування особистості дитини на музичному занятті під час слухання музики.

Наукова новизна ідеї досвіду полягає в виявленні педагогічних умов та напрямків використання комп'ютерної наочності під час слухання музики; на основі педагогічного досвіду розроблена і впроваджена система роботи з ознайомлення дошкільників середнього та старшого віку з творчістю композиторів-класиків .

Створюючи систему роботи з дітьми, яка спрямована на вирішення даної проблеми, ми прийшли до висновку, що для результативної роботи необхідно:

- за допомогою інформаційних технологій створити бібліографічний відеоматеріал, який у доступній для дітей формі занурить їх у атмосферу епохи композитора;

- добрати та створити базу відеоматеріалів, що полегшить сприйняття образів та настрою музичних творів;

- створити банк комп'ютерних музичних дидактичних ігор, які допоможуть дітям усвідомити сутність того чи іншого поняття шляхом забезпечення сприймання ними конкретної образної та словесної форми у нерозривній єдності;

- створення мнемо таблиць;

- зробити заняття цікавими і насиченими інформацією, яка спонукала б дітей до активної пізнавальної діяльності.

Тобто, пропонований музичним керівником матеріал для пізнання повинен містити елементи надзвичайної, дивовижної несподіваної інформації, такої, що викликає у дітей дошкільного віку інтерес до почутої музики і допомагає створити позитивну емоційну атмосферу сприйняття и усвідомлення. Лише такий підхід до організації процесу слухання сприятиме розвитку здібностей дитини. Адже саме здивування будить думку і веде до розуміння.

Необхідно підкреслити, що яскрава картинка на екрані - тільки спосіб подачі матеріалу. Це односторонній рух. Найважливіше на занятті в дошкільному навчальному закладі - це жива взаємодія педагога і дитини, постійний обмін інформацією між ними. Працюючи з комп'ютерною наочністю, педагог завжди знаходиться в центрі уваги, звернений до дітей і підтримує постійний контакт з ними, що потребує великої професійної майстерності.

Умови створення досвіду

Базою дослідження виступив дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 161 «Сніжинка» Запорізької міської ради Запорізької області, розташований за адресою: 69005, бульвар Центральний 156, м. Запоріжжя, що забезпечує догляд за дітьми від одного до шести (семи) років, їх розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти. ДНЗ розрахований на 8 вікових груп, фактично працює 7 груп загального розвитку. В інших приміщеннях розташовані: фізкультурна зала. Проектна потужність дошкільного закладу – 120 місць. Загальна кількість дітей в закладі – 150 дітей.

Діючі групи укомплектовані за одновіковими показниками:

дві групи раннього віку – 40 дітей;

дві групи молодшого дошкільного віку – 42 дітей;

дві групи середнього дошкільного віку – 44 дитина;

одна група старшого дошкільного віку – 24 дітей.

Головною метою дошкільного закладу є забезпечення дошкільної освіти дітей, створення умов для їх психофізичного, розумового, естетичного. Завдання гармонійного та різнобічного розвитку особистості дитини вирішує педагогічний колектив, до складу якого входить 19 педагог. З них вищу педагогічну освіту мають 14 педагогів, що складає 74%; неповну вищу освіту – 5 педагогів (26%). Стаж більше 20 років мають 6 педагогів (32%), стаж від 10 до 20 років - 5 педагогів (26%), стаж від 3 до 10 років – 7 педагогів (37%), стаж до 3 років 1 педагог (5%). Колектив педагогів має великий досвід і достатній рівень кваліфікації. Так, вищу категорію мають 2 педагога (11%), I категорію мають 4 педагога (21%), II категорію мають 2 педагога (11%), кваліфікацію спеціаліст – 7 педагогів (36%), не атестовані 4 педагогів (21%).

В жовтні 2013 року проведено атестаційну експертизу дошкільного навчального закладу. Наказом департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації заклад визнано атестованим.

В ДНЗ № 161 працюють методична та психологічна служби, які спрямовують свої зусилля на забезпечення умов для професійного росту кожного педагога на створення професійного інформаційного і навчально-методичного середовища, впровадження інноваційних технологій. Психолого-методична служба акцентує увагу на впровадженні в практику ідеї креативної педагогічної системи та пошуку інноваційних технологій.

Успішна робота колективу та моя як музичного керівника залежить від керівництва, від його вміння створити матеріально-технічну базу. Пампура Зінаїда Анатоліївна – відповідальний, творчий керівник, який має сучасний погляд на навчально-виховний процес ДНЗ.

В дошкільному навчальному закладі є умови для повноцінного, своєчасного, різнобічного розвитку дитини. Сформоване нове освітнє середовище: придбані комп'ютери, мультимедійний проектор й екрани; в групах встановлено телевізори. В нашому дошкільному закладі систематично поповнюється обсяг комп'ютерної наочності для дітей (електронні енциклопедії, мультфільми, освітні відеофільми, навчальні презентації, електронні дидактичні ігри, кліпи тощо). За допомогою відео та фотокамери ми регулярно знімаємо заняття, режимні процеси, свята й розваги. Наявність оргтехніки (сканер, ксерокс, принтер, ламінатор,) дозволяє педагогам якісно й на сучасному рівні підготувати дидактичний матеріал.

Я впевнена, що створення нового освітнього середовища – одна з головних умов використання інноваційних технологій в навчально-виховному процесі ДНЗ. Тому в нашому дошкільному закладі відбулося комплексне перетворення середовища для розвитку і виховання дітей з використанням спеціальних комп'ютерних програм і сучасних педагогічних методів їх застосування.

Технологія досвіду

Музичне виховання дітей починається з набуття досвіду, складовими частинами якого є слухання музики та творчість. Творчу здібність Н.Ветлугіна називає здатністю до самовираження. На її думку, це природжена здібність, яку можна розвивати. Творчість розвиває дитячу схильність до свободи і відкриттів, до пригод і оригінального вираження. Музична діяльність може бути тоді творчою, якщо брати в ній активну участь.

Першим і головним видом в дитячій музичній діяльності є *сприйняття музики*. Саме музичне сприйняття є тим каналом, який дозволяє дитині збагачувати індивідуальний музичний досвід. Від того, яка музика оточує дитину, звучить в повсякденному житті в дитячому садку і вдома або під час спеціально організованих занять, залежить становлення музичного смаку дитини, її культурний світогляд, інтерес до музичної діяльності.

Правильно організоване слухання музики розвиває музичні здібності дитини. Яскрава, емоційна музика приваблює дітей, викликає інтерес, розвиває уяву, допомагає краще зрозуміти зміст. Ще з більшим інтересом діти слухають музику, яка супроводжується відеорядом фотографій або ілюстрацій. **Зробити процес слухання цікавим, щоб захоплював з першої ж хвилини і було моїм завданням.**

На першому етапі роботи (діагностичний етап) в 2013р., з метою визначення рівня музичного розвитку дітей старшого дошкільного віку було проведено діагностичне обстеження. Для обстеження музичного розвитку дітей було використано методичні матеріали з музичного виховання у дошкільному навчальному закладі видавництво Тернопіль 2007.

Діагностичне обстеження було проведено за такими видами діяльності: слухання, співи, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах. Кожний вид музичної діяльності має свої показники та критерії оцінки музичного розвитку. На цьому етапі нас цікавить більш розділ слухання музики:

1. Розрізнення музичних творів за жанрами (пісня, колискова пісня, танок, марш), музична пам'ять.
2. Визначення характеру музики (спокійна, весела, урочиста, сумна, ніжна, ігрова, легка, рухлива, грайлива, жвава тощо); темпу (швидкий, повільний, рухливий, спокійний, плавний) та динаміки (голосна та тиха, помірно-голосна та помірно-тиха).
3. Поняття про структуру музичного твору (вміння визначати вступ та закінчення інструментальної програмної музики, відрізнити заспів від приспіву в піснях).
4. Розрізнення висоти звуку.

Результати діагностики дітей старшого дошкільного віку

РІВНІ РОЗВИТКУ			
ВИСОКИЙ	ДОСТАТНІЙ	СЕРЕДНІЙ	НИЗЬКИЙ
16%	44%	36%	4%

Результати дослідження свідчать, що більшість дітей старшого дошкільного віку має середній і достатній рівень розвитку музичних здібностей. Діти емоційно реагують на музику, за незначною допомогою згадують назву твору, але виникають труднощі у визначенні жанру музики. Деякі діти вагаються при визначенні структури музичного

твору, потребують додаткового пояснення та повторення, після цього можуть правильно визначити структуру твору; не завжди правильно вживають музичні терміни. Діти розрізняють звуки за висотою в межах октави, але виникають труднощі у визначенні напрямку руху мелодії.. Після програвання можуть показати на малюнку інструмент, який звучав, проте плутають назви музичних інструментів. Намагаються добирати на слух ритмічний малюнок добре знайомої пісеньки, недостатньо володіють прийомами гри на музичних інструментах.

Аналізуючи отримані результати констатуючого зрізу, мною були зроблені наступні висновки: в умовах нашого дошкільного навчального закладу необхідно проводити роботу з впровадження використання комп'ютерної наочності, яка б створила позитивну емоційну атмосферу навчання та підвищила інтерес кожної дитини дошкільного віку до сприйняття музики. Лише такий підхід до організації освітнього процесу сприятиме розвитку музичних здібностей дитини.

На наступному етапі (пошуково-дослідницькому) мною вивчалася психолого-педагогічна, методична, наукова література з теми дослідження, метою якої було модернізування процесу сприйняття музики в дошкільному навчальному закладі, враховуючи вікові особливості, а саме:

Шостий рік життя - це період підготовки дітей до школи. На основі здобутих знань і вражень про музику діти можуть не тільки відповісти на запитання, а й самостійно охарактеризувати музичний твір, розібратися у його виражальних засобах, відчуті різноманітні відтінки настрою, передані музикою.

Дитина може цілісно сприймати музичні образи, що дуже важливо і для виховання естетичного ставлення до навколишнього світу. Та чи означає це, що аналітична діяльність може завдати шкоди цілісному сприйманню? Дослідження, проведені вченими та педагогами в сфері сенсорних здібностей і музичного сприйняття дітей, виявили цікаву закономірність. Цілісне сприйняття музики не знижується, якщо ставиться завдання вслуховуватися, вдивлятися, уявляти, а потім відокремлювати, розрізняти найяскравіші засоби "музичної мови". Дитина може вирізнити ці засоби, якщо її правильно спрямувати, і, враховуючи їх, діяти відповідно до певного образу, слухаючи музику.

Тому були визначені основні напрями та форми роботи щодо **впровадження цієї мети та використання комп'ютерної наочності.**

На наступному етапі роботи (теоретико - продуктивному) мною було розроблено перспективне планування занять з розділу – слухання музики.

Авторська методична розробка

Планування домінантних занять з розділу «Слухання музики»

Старша група			
Місяць	Тема заняття	Музичний репертуар	Завдання
Вересень	«Чиї пісні ти співаєш?»	В.Шаїнський «Антошка» «Чебурашка» «Облака», «Голубой вагон», пісні С.Крилатова, М.Дунаєвського	Розповісти дітям про улюблені пісні і про людей, що їх написали, про значення пісенного жанру в нашому житті, про виразні можливості співочого голосу.
Жовтень	«Е. Гріг - чарівник із Норвегії»	Е.Гріг «У печері гірського короля», «Похід гномів»,	Навчити дітей розрізняти твори по способу їх виконання (фортепіанне,

Листопад	«Гендітні звуки вальсу»	«Танець ельфів», «Ранок» Й.Штраус «Казки віденського лісу», П.Чайковський «Вальс квітів», «Сентиментальний вальс»	оркестрове), розвивати вміння передавати образи в музичних творах танцювальними рухами. З'ясувати уявлення дітей про жанр «Вальсу», розрізняти характер контрастних вальсів і намагатися передавати його рухом.
Грудень	«Час казковий настає, і іграшки оживають»	П.І.Чайковський «Лускунчик» - фрагменти: «Марш», «Вальс квітів», «Танець Феї Драже».	Продовжувати знайомити дітей з поняттям «Жанр» та вчити розрізняти музичні твори за жанрами, виховувати естетичний смак, розвивати вміння самостійно створювати образи, відповідно до характеру музики.
Січень	«Галерея музичних портретів»	К.Сен-Санс «Карнавал тварин»: «Кури та півні», «Слон», «Кенгуру», «Акваріум», «Лебідь» «Довговухі»	Спонукаючи самостійно визначати характер музичного твору та засоби музичної виразності; вчити слухати і диференціювати тембри провідних інструментів симфонічного оркестру (скрипкових, духових, ударних)
Лютий	«В світі казкових пригод»	Д. Кабалевський «Клоуни», «Труба й барабан», «Зайчик дратує ведмедика» П.Чайковський «Марш дерев'яних солдатиків»	Виховувати бажання й уміння втілювати почуте в творчому русі процес розвитку музичного образу; вміти імпровізувати, «малювати» різні мелодії відповідним кольором, динамікою лінії, композиційною побудовою.
Березень	«Перші ніжні подихи весни»	П.І.Чайковський «Підсніжник», «Пісня жайворонка»	Підтримувати бажання слухати музику, розвивати музичні здібності; виховувати

Квітень	«Поговоримо про музичну абетку»	Музичний додаток дидактичної гри «Музична абетка» (звучання 15 видів інструментів)	<p>уміння проявляти емоційний відгук на почуту музику.</p> <p>Ознайомлювати дітей з різними дитячими музичними інструментами (барабан, брязкальця, дзвіночок, дерев'яні ложки, дудочка, бубен) та ін., їх звучанням. Вчити уважно слухати музику, емоційно відгукуватися на звучання інструментів різного характеру, різної висоти та тембру звучання. Розвивати увагу, пам'ять, музичний слух. Вправляти в розрізненні інструментів на слух, відтворювати найпростіші ритмічні малюнки, імпровізувати.</p>
Травень	«Чарівний світ музики Сергія Прокоф'єва»	С.Прокоф'єв «Вечір», «Марш», «Похід коників», «Казочка»	Надавати дітям можливість слухати досконалі за формою, доступні для розуміння сольні та оркестрові твори; збагачувати духовний світ малюків якісною музикою.

На практичному етапі відбувалося впровадження в роботу з дітьми створеної комп'ютерної наочності за розробленою системою занять. Метою було: перевірити на практиці ефективність та доцільність використання візуалізації почутих образів на заняттях з музичної діяльності.

Використання інформаційних технологій на музичних заняттях допомагає вирішити низку завдань:

- музичний матеріал стає доступним для сприйняття не тільки через слухові аналізатори, а й через зорові;
- розширює знання дітей про музику, робить доступним і зрозумілим дітям специфіку звучання музичних інструментів;
- формує музичний смак, розвиває творчий потенціал дитини;
- реалізує на практиці ідею індивідуалізації навчання дітей;
- сприяє гармонійному розвитку особистості в цілому.

Але складність музично-виховного процесу визначається низкою моментів:

1) слухання музики не повинно бути розважальним моментом на занятті, а має переслідувати навчально-розвивальну мету;

2) добір творів для слухання має відповідати віковим особливостям дитини;

3) не використовувати більше двох-трьох творів, так як перенасиченість не сприятиме активізації діяльності дітей;

4) пам'ятати, що при колективній формі занять необхідно враховувати можливості кожної дитини окремо.

Крім того, навіть одна й та сама за змістом задача на різних щаблях загального і музичного розвитку дітей, в залежності від їх віку, вирішується по-різному.

Основні завдання слухання:

- Виховувати любов та інтерес до музики.
- Знайомити з різними музичними творами, розвивати творче відношення до музичного мистецтва у доступній для дітей формі.
- Виховувати художній та естетичний смак, розвивати уяву та мислення.

Методи та прийоми активізації дітей:

Методи розумового пошуку:

- вслухайся, оціни, порівняй;
- добери ілюстрацію;
- добери музичний інструмент;
- намалюй те, що чуєш та уявляєш;
- відтвори рухами те, що чуєш.

Сам процес слухання музики найчастіше будують за такою схемою:

- Вступне слово музичного керівника.
- Первинне слухання.
- Бесіда про прослуханий твір.
- Аналіз твору.
- Вторинне слухання.
- Підсумок.

Такі етапи роботи є досить умовними і найбільш придатними у випадку ознайомлення дітей з музичним твором, який їм не відомий.

Вступне слово може бути у формі розповіді, бесіди, складання невеличких оповідань за змістом творів, спогадами про деякі явища та картини, які діти спостерігали в житті.

Важливо, щоб запропонований твір сподобався дітям, але це буває не завжди. Аби викликати позитивне ставлення до того чи іншого твору, доцільно іноді застосовувати сугестивний метод (від слова *suggestion* – навіювання). Наприклад, музичний керівник звертається до дітей: “Зараз прозвучить музика, яку прослухавши один раз, не можна забути”, або: “Зараз ми послухаємо музику, яка мені дуже подобається. Упевнена, що вона сподобається й вам”.

Під час знайомства з творчістю композиторів використовую відеоряд ілюстрацій до музичних творів. Презентації дозволяють зробити знайомство з великими музикантами більш захоплюючим і цікавим.

Слуханню музики може передувати розповідь про цікаві факти з життя композиторів та історії написання музичних творів. Так, перед слуханням “Марша” С. Прокоф'єва можна розповісти про дитинство композитора, про те, як він любив прогулянки мальовничими містами, а перед слуханням творів Гріга, познайомити з казковими пейзажами та видами Норвегії.

В окремих випадках можна перед слуханням музики стимулювати творчу активність дітей, пропонуючи уявити зміст твору через уявлені ними фантазії. Так, наприклад, перед слуханням фортепіанних п'єс П. Чайковського “Хвороба ляльки” та “Нова лялька” музичний керівник може запропонувати дітям скласти невеличкі оповідання з такими ж назвами.

Перед слуханням музичного твору музичний керівник може запропонувати дітям згадати певні явища та події, які вони спостерігали в житті. Наприклад, перед

слуханням п'єси В. Косенка “Дощик” діти згадують накрапання дощу, а потім, слухають твір з відеорядом, визначають, у яких частинах вони почули це накрапання.

При ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з новим музичним твором я не показую відразу дітям презентацію або кліп, а даю можливість тільки прослухати, відчутти себе композитором і самостійно дати назву п'єсі. Тільки потім діти слухають твір повторно з відеорядом ілюстрацій. Майже усі музичні п'єси супроводжуються презентаціями - віршами, презентаціями - загадками. Це допомагає створити позитивний, піднесений емоційний настрій і викликає певні асоціації, які сприяють більш повному сприйняттю музичного твору, розумінню його характеру.

Для кожної вікової групи був розроблений ряд відео кліпів. Після первинного слухання діти діляться своїми враженнями про почутий твір.

Наступний етап – аналіз твору.

Аналізуючи з дошкільниками прослуханий музичний твір, варто керуватися такими методичними вказівками:

- Музичному керівнику потрібно чітко уявляти кінцеву мету аналізу – допомогти ближче і глибше сприйняти музичний твір, естетично його пережити й оцінити.

- Доцільно починати аналіз твору одразу ж після прослуховування, поки його звучання ще свіже у пам'яті дітей.

- Перш, ніж аналізувати музичний твір, треба, щоб у дітей створилося загальне враження про нього. Приступати до аналізу твору варто лише після того, як діти вільно висловилися про своєї враження від прослуханої музики.

- Мислення дітей повинне націлюватися на з'ясування того, яка це музика, які почуття і переживання виражає, якими засобами вона цього досягає.

Шлях аналізу твору йде від розкриття його змісту, задуму, від загальної характеристики музики до деталей і окремих виразових засобів.

На першому етапі сприймання музичний керівник повинен спрямовувати увагу дітей не на окремі якості твору, а на сам процес руху, його організацію, динаміку. При повторному сприйманні слово вихователя повинно підводити дітей до розкриття виразових засобів, які особливо яскраво характеризують музичний образ. Аналіз твору може бути більш або менш глибоким, але обов'язково правильним. Аналіз твору повинен пробуджувати уяву дітей, їхні музично-слухові уявлення, викликати правильні, але у кожного свої асоціації. Бесіда про твір увесь час повинна пов'язуватись з живим звучанням та зображенням, пояснювати його. Успіх і якість спостереження за музикою залежить від того, наскільки зрозуміле вихованцям завдання, поставлене перед ними. Правильно поставлені запитання виховують уміння чути музику, розвивають музичне мислення.

На *підсумковому етапі* роботи над твором пропоную оволодіти прийомом роботи з мнемотаблицями, який значно скорочує час навчання, активізується зорове і слухове сприйняття дітей. Мнемотаблиці використовуються як електронні (на великому екрані), так і друковані. Необхідно дати дітям можливість розібратися в значенні кожної картинки, співвіднести візуальний ряд з мовним, відтворити загальний аналіз у формі розповіді за картинками.

Таким чином, щоб створити умови для продуктивного слухання музичний керівник повинен:

- підготуватись до слухання музики таким чином, щоб налаштувати дітей, підготувати їх до роботи над твором, підготувати відповідні запитання;

- під час проведення заняття намагатися залучити до роботи всіх дітей;

- слідкувати за реакцією дітей, їх відповідями і при потребі вміння швидко замінити запитання;

- стимулювати діяльність дітей: хвалити за гарні відповіді, і підтримувати при невдачах;

- самостійно по закінченні заняття проводити аналіз результативності проробленої роботи.

Дітям, так само як і дорослим, не подобається, коли їх примушують щось робити. Неможливо дітей примусити полюбити співати, танцювати, малювати тощо, але можна захопити грою, бо гра - це «чарівна паличка», за допомогою якої можна навчити дітей співати, грати на музичних інструментах, красиво рухатися та звичайно **слухати музику**. Використання опорних малюнків на великому екрані перетворює заняття в гру.

Я впевнено можу стверджувати, що використання комп'ютерної наочності значно підвищує ефективність. Щоб навчити дітей відчувати музику більш глибоко, краще розуміти музичні твори, зіставляти музичні образи, краще сприймати музичний матеріал, осмислювати його та запам'ятовувати я розробила музично-дидактичні ігри у вигляді презентацій та кліпів за розділами:

- Звуковисотний слух
- Тембровий слух
- Закріплення музичного матеріалу (презентації: «Впізнай інструмент», «Впізнай композитора»,
- Жанри музики (презентації: «Три кити», «Впізнай жанр музики», «Що роблять в домівці?»)

Музично-дидактичні ігри, в електронному вигляді, збагачують дітей новими враженнями, розвивають у них ініціативу, самостійність, здатність до сприйняття, розрізнення основних властивостей музичного звуку.

На **узагальнюючому етапі** я провела аналіз проведеної роботи. Результати були отримані в процесі діагностичного обстеження, проведеного за методиками, що були використані під час констатуючого зрізу. Відстежуючи показники рівня розвитку дітей впродовж трьох років, я спостерігаю за особистими успіхами кожної дитини.

КОНТРОЛЬНИЙ ЗРІЗ.

РІВЕНЬ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

РІВНІ РОЗВИТКУ			
ВИСОКИЙ	ДОСТАТНІЙ	СЕРЕДНІЙ	НИЗЬКИЙ
32%	52%	16%	0

Після проведеної роботи з використанням комп'ютерної наочності я помітила позитивні результати. Діти емоційно реагують на музику, з бажанням, самостійно та правильно згадують назву музичного твору, легко знаходять картинку-символ жанру музики. Діти зацікавлено виконують завдання, самостійно та правильно визначають характер та засоби виразності музичного твору; розповідаючи про твір, вільно вживають музичні терміни. Легко впізнають та називають музичні твори, із бажанням та виразно виконують пісню без напруження, плавно, легким звуком, чітко артикулюючи слова. Діти розрізняють звуки за висотою в межах кварта, правильно визначають напрямок руху мелодії, з бажанням співають в ансамблі, імпровізують закінчення музичних фраз та вигадують найпростіші мотиви. Діти швидко розуміють, правильно відтворюють різні ритмічні малюнки засобами співу, танцювальних рухів, впевнено рухаються та змінюють характер рухів відповідно до темпу, добре орієнтуються у просторі; рухи чіткі, емоційно забарвлені. Діти правильно добирають на слух ритмічний малюнок добре знайомих пісень, знають прийоми гри на всіх

пропонованих музичних інструментах. З бажанням грають в ансамблі, вміють слухати інших та правильно виконують свою музичну партію.

Порівняння даних констатуючого і контрольного зрізів розвитку музичних здібностей дітей старшого дошкільного віку свідчать, що кількість дітей з високим і достатнім рівнем розвитку значно збільшилась, з середнім рівнем – зменшилась. Діти зацікавлено ставляться до музичних занять, до звуків довкілля, виділяють в ньому оригінальне, дивне; виявляють естетичне ставлення до музичної діяльності. Володіють необхідними прийомами для передачі своїх почуттів в танцях, співах, музикуванні.

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ РІВНІВ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

РОКИ	РІВНІ РОЗВИТКУ			
	ВИСОКИЙ	ДОСТАТНІЙ	СЕРЕДНІЙ	НИЗЬКИЙ
2013 р.	16%	44%	36%	4%
2015 р.	32%	52%	16%	0

Таким чином, за підсумками поведеного нами дослідження можемо зробити висновок, що в результаті цілеспрямованих, систематичних занять з використанням комп'ютерної наочності впродовж трьох років, мовленнєві, образотворчі і музичні здібності у дітей старшого дошкільного віку покращилися. Що повністю підтверджує головну ідею досвіду. Ми переконались, що гармонійне поєднання сучасної комп'ютерної наочності з традиційними засобами навчання і виховання стимулює розвиток творчих і комунікативних здібностей, позитивно впливає на формування особистості дитини.

Неможливо залишити без уваги таку форму роботи, як робота з батьками. Це і відеоконсультації з впливу музики на здоров'я дитини, та чи варто дитині займатися музикою, і занурення батьків у світ класичної музики на сторінках груп у соціальних мережах.

Музичне виховання, звичайно, є засобом формування інтелекту, емоційності та моральності. Музичне виховання як важлива частина естетичного виховання сприяє цілеспрямованому і систематичному розвитку музичних здібностей дітей, формуванню емоційної чутливості, здатності розуміти і глибоко переживати зміст мистецтва. Художньо-естетичний і виховний потенціал музичного мистецтва міститься в самій його суті, адже емоційний фактор, естетичні ідеали особистісно домінують над інтелектом у формуванні духовних інтересів та сприйняттям світу взагалі.

Результативність

У сучасному погляді на розвиток музичних здібностей дошкільників важливо навчити кожну дитину бути обізнаною в світі музики (впізнавати окремі твори - народні та класичні, називати прізвиська окремих композиторів, розрізняти музичні жанри та вміти їх порівняти), навчити її слухати музику, вміти передавати емоціями свої почуття.

Головне в музичному розвитку дошкільника – «занурити» його у розмаїття музики, навчити жити нею, ознайомити з різними засобами виразності, образними рухами, навчити орієнтуватися в просторі, бачити себе серед інших, бути сприйнятливим до музики, вправним, оптимістично налаштованим.

За різними засобами музичної виразності був розроблений (або знайдений з інших джерел) візуальний допоміжний матеріал, у якому чітко і ясно зображуються спеціально виділені музичні фарби в конкретному творі. Все це робить показ досліджуваних художніх явищ у синтезі з візуальною методичною інтерпретацією і коментарями, в яких музичні явища зв'язуються з життям, більш визначеним і зрозумілим. У підсумку спеціального пошуку було знайдено візуалізований вираз художніх музичних засобів для музичних творів Й.С.Баха, Я.Степового, В.А.Моцарта, Л.ван Бетховена, Лядова, Е.Гріга, Шуберта, П.І. Чайковського, С. Прокоф'єва.

Проведена дослідно-експериментальна робота показала значне підвищення ефективності процесу слухання музики групах п'ятого, шостого років життя. Це відбулося в таких критеріях:

- зовнішнє вираження емоційного переживання музики;
- розуміння смислів (очі, міміка, мимовільні рухи);
- цілеспрямованість і зосередженість уваги в процесі слухання музики;
- усвідомленість використання композитором і виконавцями певного художнього засобу;
- ясність уявлень і опора на них при подальшому обговоренні;
- виразна фіксація в пам'яті і довгостроковість запам'ятовування вивченого матеріалу;
- емоційна чуйність; позитивні емоції.

Організація процесу слухання музики на основі методик візуалізації показує результати в середньому на 40 - 50 відсотків вище, ніж у звичайних умовах, по кожному з названих критеріїв.

Музичні заняття із слухання музики з інноваційною технологією візуалізації для вирішення певних завдань забезпечують:

- розвиток музичної спостережливості у дошкільнят;
- розвиток творчої уяви, зміцнюють інтерес до мистецтва, що може послужити міцним фундаментом для їх подальшого самостійного вивчення музики, живопису, комп'ютерної графіки, а, отже, життя.

Впроваджуючи використання комп'ютерної наочності можна з упевненістю сказати, що комп'ютер є ефективним технічним засобом, за допомогою якого можна:

- підвищити ефективність процесу навчання;
- активізувати пізнавальну діяльність дітей;
- розкрити особистісний потенціал дошкільника;
- раціонально використовувати час на занятті;
- удосконалити рівень професійної майстерності педагогів;
- виховувати комп'ютерну культуру батьків та дітей.

Практичне значення досвіду та перспективи подальшої роботи

Зміни останніх років доводять неспроможність «стандартної» особистості. Сьогодні потрібні люди інтелектуально сміливі, самостійні, творчі і водночас із цим не байдужі до прекрасного.

Практична значущість роботи полягає в тому, що розроблена система роботи може бути використана в практичній діяльності музичних керівників для збагачення пізнавальної, творчої діяльності, розвитку здібностей дітей та спрямована на зацікавленість та мотивацію дітей під час слухання музики за допомогою візуалізації цього процесу інформаційними технологіями.

Мною у нашому дошкільному навчальному закладі розроблено методичний та дидактичний матеріал, авторські мультимедійні презентації та відео кліпи, які допоможуть музичним керівникам якісно, доступно донести до дітей музичний матеріал, який відповідає вимогам програми.

Отриманні позитивні результати переконали мене в доцільності використання комп'ютерної наочності пуд час слухання на музичному занятті і необхідності подальшого впровадження досвіду у роботі з усіма віковими групами..

В перспективі я планую:

- розробити систему домінантніх занять для груп середнього віку.
- створити та добрати відеоматеріал згідно вікових вимог для груп середнього та молодшого дошкільного віку.

Список літератури

1. Абдуллін Е. Б. Теорія музичної освіти: Підручник для студентів вищих пед. навчальних закладів/Е. Б. Абдуллін, О. В. Ніколаєва. - М.:Видавничий центр "Академія", 2004. - 336 с.
2. Андреев А.А. Засоби нових інформаційних технологій в освіті: систематизація та тенденції розвитку / А.А. Андреев. – М.: ВУ, 1995. - С. 43-48.-.
3. Асафьев Б. В. Вибрані статті про музичну освіту. - Л., 1973. - 73, 151 с.
4. Афанасьєва О.В. Використання ІКТ в освітньому процесі / Микола Афанасьєв, Яна Ромашова // Вища школа. - 2010. - № 10. - с. 49-62.
5. Бакмаєва С. Методична скарбниця
6. Ветлугіна Н. Музичний словник.- М., 1985.
7. Ветлугіна Н.А., Кенеман А.В. Теорія і методика музичного виховання. – Москва «Просвіта», 1983
8. Виготський Л. С. Психологія мистецтва. - Ростов н/Д.: видавництво " Фенікс ", 1998. - 480 с.
9. Кабалецький Д. Як розповідати дітям про музику? / Д. Кабалецький. – К. : Музична Україна, 1982
10. Книга о музыке: Популярные очерки / Сост. Г.Головинский, М.Ройтерштейн. – М., 1988.
11. Метлов Н.А Слушание музыки №1. Программа концерта на тему весна.
12. Метлов Н.А. Музыка детям - М.: 1985
13. Навчально-методичний посібник. Тернопіль, Навчальна книга – Богдан 2001р.
14. Педагогіка. Навчальний посібник для студ. пед. вузів і пед. коледжів / Під ред. П. І. Підкасистого. - М.: Пед. в-во России, 1998. - 640 с.
15. Радынова О.П. Слушаем музыку - М.: Просвещение,1990.
16. Ростовський О.Я. “Методика викладання музики в початковій школі”. –
17. Творча особистість, її психологічний портрет, закономірності розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wikipedia.org/>.
18. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей // Избр. труды: В 2-х т. – Т. 1. - М.: Педагогика, 1985. – Т. 1. – 42-222 с.
19. Холопова В. Н. Музыка как вид искусства: Навч. посібник. - СПб.: «Лань», 2000. -- с. 7.